

ENTREPRENEURSHIP IN EDUCATION

PODUZETNIŠTVO U OBRAZOVANJU

HUNJET, Anica; CVETKO, Sandra & RADOLOVIĆ, Sanja

Abstract: *The paper presents the importance of education, which is the foundation of the success of the whole society and largely depends on the competencies of employees, their professional development and training. Entrepreneurial competencies should be included in the educational system from preschool age further through lifelong learning, because the success of any organization depends on the level of competence of the people employed in it. Entrepreneurial education develops creativity, innovation and readiness to make decisions, but also taking risks. The paper presents a positive example of entrepreneurship education at University North.*

Key words: *education, entrepreneurship, competence, learning*

Sažetak: *U radu je predstavljena važnost obrazovanja koji je temelj uspješnosti cijelog društva i uvelike ovisi o kompetencijama zaposlenika, njihovom stručnom razvoju i usavršavanju. Poduzetničke kompetencije trebalo bi uključiti u odgojno obrazovni sustav od predškolske dobi i nadalje kroz cjeloživotno učenje, jer uspješnost svake organizacije ovisi o stupnju kompetentnosti ljudi koji su u njoj zaposleni. Poduzetničkim obrazovanjem razvija se kreativnost, inovativnost i spremnost za donošenje odluka, ali i preuzimanje rizika. U radu je predstavljen pozitivan primjer poduzetničkog obrazovanja Sveučilišta Sjever.*

Ključne riječi: *obrazovanje, poduzetništvo, kompetentnost, učenje*

Authors' data: Anica, Hunjet, prof. dr. sc., Sveučilište Sjever, Jurja Križanića 31b; Varaždin, Anica.hunjet@unin.hr ; Sandra, Cvetko, mag. oec. Sveučilište Sjever, Jurja Križanića 31b; Varaždin, scvetko@unin.hr; Sanja, Radolović, dr. sc. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Zagrebačka 30; Pula, sanja.radolovic@unipu.hr

1. Uvod

Obrazovanje je temelj razvoja, uspjeha društva i ekonomije znanja. Najvrjednija imovina su znanje i inovacije. Kvalitetno obrazovanje temelj je uspjeha društva u cijelosti. Za poduzetništvo se može reći da postoji otkad i ljudska zajednica, a interes za poduzetništvom proizlazi iz spoznaje da je povijest civilizacije na određen način proizvod djelovanja poduzetništva. Danas poduzetništvo predstavlja jednu od glavnih političkih, ekonomskih i općedruštvenih tema te potiče razvoj ekonomija diljem svijeta i generira nova zapošljavanja.

Organizacija je svjesno udruživanje ljudi kojima je cilj da odgovarajućim sredstvima ispune određene zadatke s najmanjim mogućim naporom na bilo kojem području. Uspješnost organizacija zato uvelike ovisi zaposlenicima i njihovim kompetencijama te stručnom razvoju i usavršavanju.

Ulaganje u obrazovanje ima karakter investicije u ljudski kapital kako za samog studenta, tako i za poduzetnika koji ga zapošljava, ali i za društvo u cjelini. Ljudski kapital predstavlja kumulativni izraz ranije poduzetnih investicija u različite aktivnosti koje povećavaju kvalitetu ljudskih resursa, odnosno njihovu produktivnost u radu. [1]

Kompetencije su skupovi ishoda učenja, odnosno znanja i vještine koje imaju za cilj samostalnost i odgovornost zaposlenika. Razvoj poduzetničkih kompetencija moguće je i potrebno uključiti u odgojno obrazovni sustav od samog početka, već od predškolske razine. Razlika između dobrog i izvrsnog zaposlenika skriva se u kompetencijama koje su zaposlenici razvili i kojima se služe u svakodnevnom radu. Razlika između dobre i uspješne organizacije ovisi o stupnju kompetentnosti ljudi koji su u njoj zaposleni i zadatak je organizacije omogućiti zaposlenicima cjeloživotno učenje kroz seminare, formalno ili neformalno učenje.

2. Poduzetništvo i obrazovanje

Riječ poduzetništvo dolazi od riječi poduzeti, što znači ne čekati da se nešto dogodi samo od sebe, nego sam krenuti u akciju. Jedna od brojnih definicija poduzetništva je «bilo koji pokušaj pokretanja novog poslovnog pothvata, kao što je samozapošljavanje, nova poslovna organizacija ili ekspanzija postojećeg poslovnog pothvata od strane pojedinca, timova ili već postojećih organizacija» [2]. Poduzetništvo se definira i kao «proces stvaranja nečega novoga, pod pretpostavkom rizika i nagrada» [3]. Poduzetništvo i poduzetnost najbolje se uče kroz osobno iskustvo, ali i učenjem po modelu. Uz to je bitna socijalna podrška, kako škole i obitelji tako i društva u cjelini. Poduzetnicima postaju oni učenici/ studenti koji razvijaju poduzetničku samoefikasnost [4].

Pojam samoefikasnosti (SE) odnosi se na uvjerenje da smo sposobni izvršiti određenu akciju. To je subjektivna procjena vlastitih vještina, znanja i sposobnosti u određenoj situaciji [5].

Po definiciji, obrazovanje je organizirana, prema određenim ciljevima upravljena aktivnost učenja/poučavanja. Da bi ono bilo što djelotvornije, obrazovanje treba biti dobro pripremljena, izvedena i vrednovana aktivnost. Postupci pripreme, izvođenja i

vrednovanja trebaju biti međusobno usklađeni. Kako sustav tvori više međusobno povezanih elemenata koji djeluju kao cjelina, može se zaključiti da je obrazovanje sustav [6].

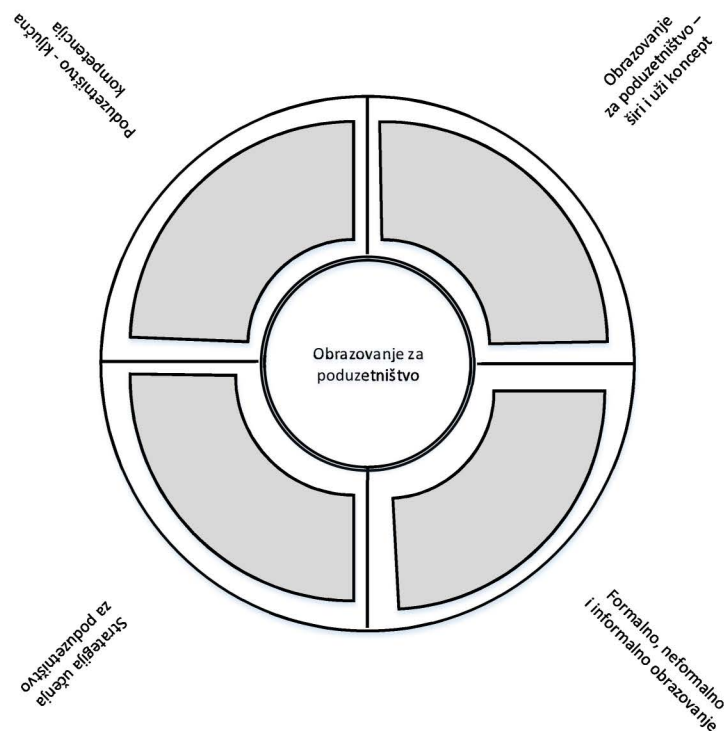
Polazi se od pretpostavke da ljudsko biće započinje svoje obrazovanje u obitelji i traje praktično do kraja njegova aktivnog djelovanja. ¶

Razumijevanje osnove svakog zanimanja leži u vještinama i sposobnostima, koje studenti moraju razviti tijekom obrazovanja u ustanovama visokog obrazovanja (kognitivne vještine, konstruktivno rješavanje problema, organizacijske vještine, timski rad...). Stoga upravo Sveučilište Sjever cjelovitom strategijom policentričnog razvoja znanosti, umjetnosti i visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj treba korisna znanja oblikovati na primjeren način te utvrditi modele korištenja istraživanja i povezivanja istih s gospodarstvom, a posebno budućim razvojnim projektima [7]

Obrazovanje se promovira, nadograđuje i primjenjuje znanstvene i stručne spoznaje, uvodi koncept cjeloživotnog učenja, održava veze i suradnju sa srodnim učilištima u zemlji i inozemstvu [8].

Formalno obrazovanje moguće je podijeliti u tri osnovna razdoblja. Prvo je razdoblje do ulaska u svijet rada, drugo je radni vijek, a treće tijekom treće životne dobi. Obrazovanje tijekom radnog vijeka i treće dobi sažeto je u cjeloživotno obrazovanje. Za to razdoblje, strategiju je moguće jasno definirati. Problem je strategija obrazovanja do ulaska u svijet rada.

Potrebno je razlikovati širi i uži koncept obrazovanja za poduzetništvo. Širi koncept obrazovanja za poduzetništvo u funkciji je razvijanja poduzetničkih sklonosti, vještina i sposobnosti što uključuje i razvoj ciljanih osobnih kvaliteta, poput stvaralaštva i duha inicijative, te usvajanja osnovnih ekonomskih koncepata. Uži, specifični koncept obrazovanja za poduzetništvo (osposobljavanje) u funkciji je pokretanja poduzeća i upravljanja njime [9].

Slika 2. Obrazovanje za poduzetništvo

2.1. Formalno obrazovanje

Formalno učenje je organizirana aktivnost ovlaštene pravne ili fizičke osobe koja se izvodi prema odobrenim programima radi stjecanja i unapređivanja kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe, a dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje ovlaštena pravna osoba [10].

2.2. Neformalno obrazovanje

Neformalno učenje je organizirana aktivnost učenja čija je svrha stjecanje i unapređivanje kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe, a ne dokazuje se javnom ispravom [11]. Neformalno učenje obuhvaća seminare konferencije, izvannastavne aktivnosti, razni tečajevi, rad na projektima, učeničke i studentske razmjene i slično, odnosno obuhvaća sve aktivnosti koje podrazumijevaju praktično stjecanje znanja, vještina i stavova.

2.3. Informalno obrazovanje

Informalno učenje nije organizirana aktivnost učenja u smislu ciljeva, vremena ili podrške učenja. Za informalno učenje možemo reći da je u većini slučajeva nenamjerno iz perspektive onog koji uči. Obuhvaća dnevne aktivnosti vezane uz posao, obitelj ili slobodno vrijeme.

3. Strategije učenja za poduzetništvo

Strategija služi za ostvarenje nekog cilja uz resurse i kompetencije organizacije i uzimajući u obzir prilike i prijetnje iz okruženja.

Vlada Republike Hrvatske na svojoj sjednici 10. lipnja 2010. godine, a na prijedlog Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva i uz punu podršku Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, usvojila je dokument „Poduzetna Hrvatska - Strategija učenja za poduzetništvo 2010. – 2014.“.

Navedenim dokumentom daju se smjernice za održiv i kvalitetan obrazovni sustav koji se temelji na znanju. Potiče međunarodnu suradnju, inovacije i nove tehnologije i poduzetnički način razmišljanja.

Nacionalna strategija učenja za poduzetništvo temelji se na načelima i vrijednostima koje podržavaju usmjerenost ka društveno odgovornom poduzetništvu što je i prezentno u sljedećim načelima:

- Održivost razvoja Egzistencijalna je nužnost gospodarskog subjekta opstanak i rast na konkurentnom tržištu. Poduzetnička je kompetencija po svojim karakteristikama jedna od glavnih pretpostavki uspješne održivosti poduzeća.
- Socijalna osjetljivost Poduzetništvo treba biti socijalno osjetljivo te u tom smislu uvažavati potrebe društvene zajednice, kao i pojedinaca.
- Kompetentnost U cilju općeg razvoja potrebna je kompetentnost svakoga pojedinca i visoka razina osposobljenosti, što rezultira podizanjem ukupnog poduzetničkog kapaciteta kao nove kvalitete u svakom segmentu društva, bez obzira na direktnu komercijalnu korist, a to je ujedno i preduvjet za podizanje razine opće konkurentnosti.

- Natjecateljski duh Konkurentnost u lokalnom, regionalnom, nacionalnom i internacionalnom kontekstu pretpostavlja, osim kreativnosti, inovativnosti i pokretačkog duha, natjecateljski duh (kompetitivnost), jer tržište rada, i gospodarstvo u cjelini, počiva na postizanju viših ciljeva i usporedbi s drugima.
- Odlučno djelovanje Poslovna ideja će zaživjeti odlučnim djelovanjem (proaktivnošću), okretnim i energičnim transformiranjem kreativne ideje i inovacije u poslovnu priliku.
- Znanstvena utemeljenost Komplementarnim jačanjem veza između znanosti i poduzetništva u istraživačko razvojnim projektima stvaraju se poticajni uvjeti za kontinuirani rast i razvoj gospodarstva.
- Jednakost uključivanja za sve Stjecanje poduzetničke kompetencije, kao i njezino ostvarenje u različitim okruženjima, potrebno je omogućiti svim građanima, a u cilju općeg dobra. Europska dimenzija Temeljni europski dokumenti podupiru, ali i određuju poduzetničku kompetenciju kao jednu od ključnih kompetencija cjeloživotnog učenja [12].

4. Poduzetničke kompetencije

Prema definiciji Europske unije razvoj pojedinca i osobno ispunjenje bitna je kompetencija i ima bitnu ulogu u stvaranju kapaciteta organizacije i snalaženju u okruženju. Poduzetničkim obrazovanjem razvija se kreativnost, inovativnost i spremnost za donošenje odluka, ali i preuzimanje rizika [13].

Općenito gledajući, sadržaj svake kompetencije čine umijeća, sposobnosti i stavovi. Iako brojni autori različito definiraju pojam kompetencije, može se reći da su kompetencije skupovi ponašanja koji su instrumentalni za postizanje željenih rezultata i ishoda [14].

Jedan od bitnijih prioriteta poduzeća su stvaranje poduzetničkog razmišljanja kroz obrazovanje i promoviranje poduzetništva. Poduzetništvo se smatra jezgrom kompetentnosti za rast, zapošljavanje i osobno ispunjenje, a poduzetničko obrazovanje ključnom mjerom za poticanje poduzetništva.

Cilj osposobljavanja kroz međunarodnu, međusektorsku i multidisciplinarnu mobilnost jest stvaranje kreativnih, poduzetnih i inovativnih studenata koji se mogu nositi sa sadašnjim i budućim izazovima. Razvoj stručnih i osobnih kompetencija studenata kroz radno iskustvo od koristi je i za doktorande, i za sveučilišta, i za poduzetničke/istraživačke centre [15].

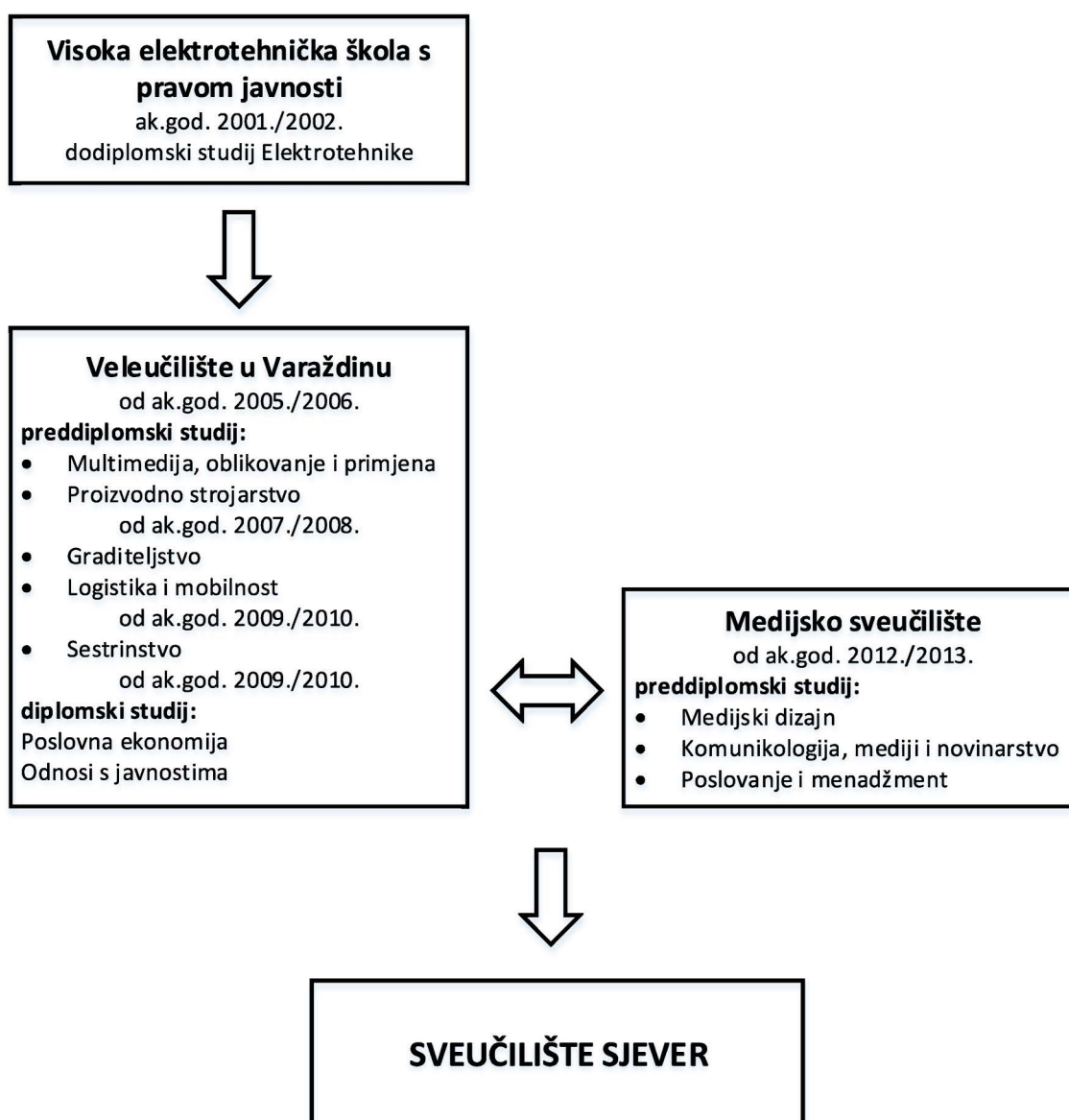
5. Pozitivan primjer poduzetničkog obrazovanja

Poduzetničko obrazovanje je područje povećanog interesa na javnim i privatnim visokim učilištima širom svijeta. Obrazovanje za poduzetništvo predstavlja važan aspekt studijskih programa u zemljama članicama Europske unije [13].

5.1. Razvoj Sveučilišta Sjever

U akademskoj godini 2001./2002. osnovana je Visoka elektrotehnička škola s pravom javnosti u Varaždinu i izvodi stručni studij Elektrotehnike. Sljednik Visoke elektrotehničke škole s pravom javnosti u Varaždinu je Veleučilište u Varaždinu. Dana 22. siječnja 2014. integriranjem Veleučilišta u Varaždinu u Medijsko sveučilište sa sjedištem u Koprivnici osnovano je Sveučilište Sjever kao privatno sveučilište. Dana 29. svibnja 2015. godine Zakonom o prijenosu osnivačkih prava s gradova Varaždina i Koprivnice Odlukom Hrvatskog sabora Sveučilište Sjever postalo je javno sveučilište. [8].

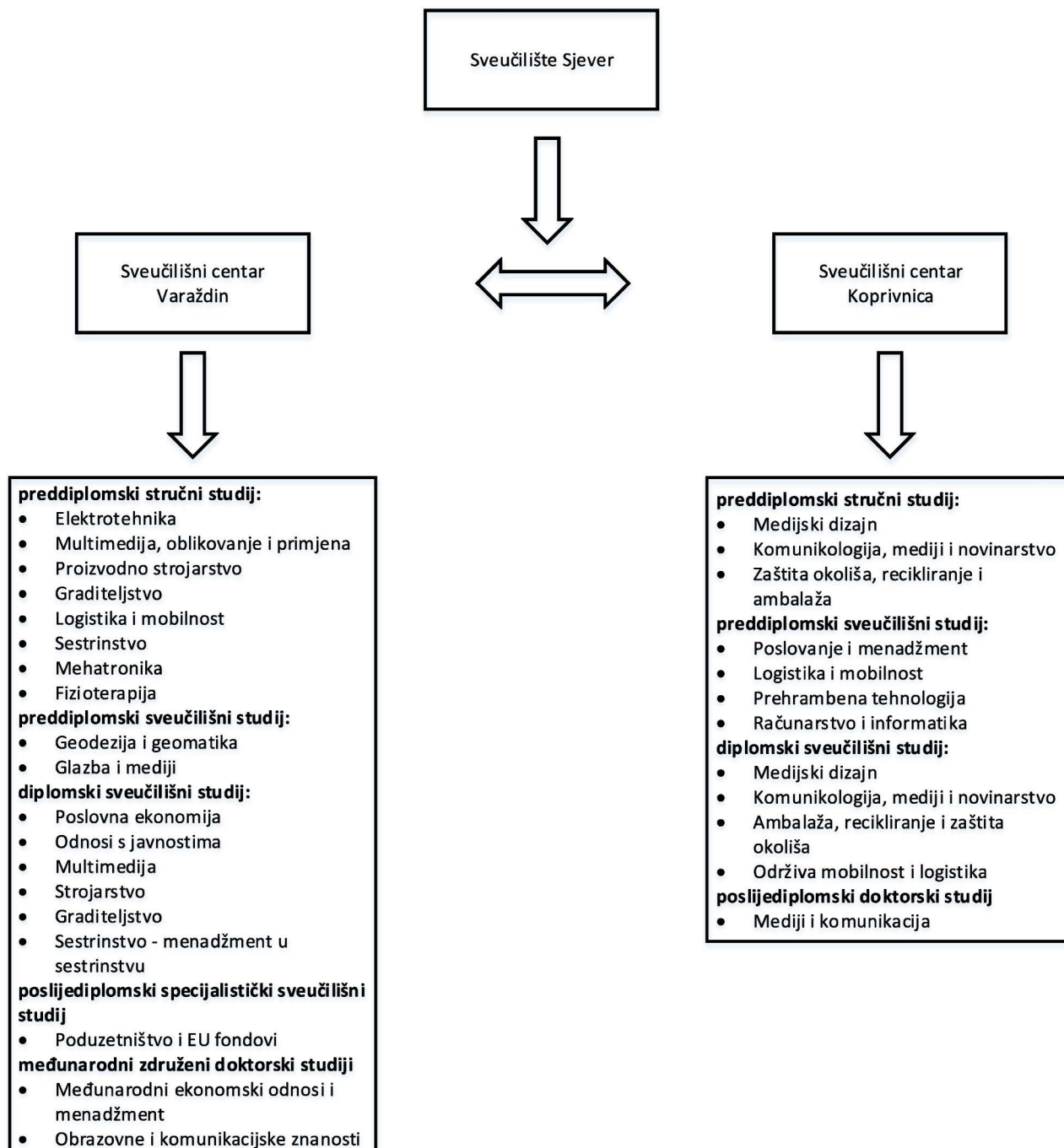
Razvoj Sveučilišta Sjever prikazan je na slici 3.

Slika 3. Razvoj Sveučilišta Sjever

Poduzetničko obrazovanje ne uključuje samo poduzetnike već podrazumijeva medicinske sestre, liječnike, elektrotehničare, strojare, umjetnike, znanstvenike, bankare i druge.

Od poduzetničkog obrazovanja Vlada očekuje poboljšanje gospodarske situacije i gospodarski razvoj zemlje, studenti žele osnivati i razvijati vlastita poduzeća i naučiti se snalaziti u različitim okruženjima, a poslovni sektor očekuje od pojedinca suočavanje i rješavanje praktičnih problema

Slika 4: Studijski programi Sveučilišta Sjever

6. Zaključak

Potreba za cjeloživotnim učenjem i osposobljavanjem za poduzetništvo postala je neophodna u današnjem društvu. Kompetencije koje poslodavci očekuju od

zaposlenika su organizacijske sposobnosti, rješavanje problema, kreativno razmišljanje i dr.

Poduzetničkim obrazovanjem potiče se i razvija način razmišljanja i razvijaju se poduzetničke kompetencije te se time i neposredno doprinosi povećanju zapošljivosti i učinkovitosti sustava socijalne sigurnosti te povećanju domaće proizvodnje i izvoza. Time se ostvaruje temelj za održivi ekonomski razvoj Republike Hrvatske.

Suvremeni svijet suočava se sa brzim promjenama u svim segmentima života i rada, koje vrše snažan pritisak na sustav obrazovanja, kao najdjelotvorniji instrument u procesu prilagodbe ekonomije i društva novonastalim i očekivanim okolnostima. Danas je, više nego ikada, naglašena potreba za širim pristupom obrazovanju, njegovom većom dostupnošću, i prije svega kvalitetom i raznolikošću. Obrazovni sustav Republike Hrvatske mora se iz temelja mijenjati kako bi odgovorili zahtjevima vremena. Potrebno je ne samo više obrazovanja, nego kvalitetno i drugačije obrazovanje. Sukladno iznesenom, obrazovni programi Sveučilišta Sjever nastoje omogućiti studentima da postanu nositelji obrazovanja, a ne isključivo predmet obrazovanja. Prilagodbom i inovacijom obrazovnih i nastavnih planova i studijskih programa kao i razvojem integriranih tehnologija na području obrazovanja, postiže se da današnje obrazovanje odgovara realnim potrebama i mogućnostima budućih zapošljavanja, kao i razvoj novih modela vrijednosti znanja i stvaranja. Novim obrazovnim programima Sveučilište Sjever fokusira se prvenstveno na: (ne)zaposlenost-sindrom (ne)adekvatnog zapošljavanja – (ne)angažiranost studenata u rješavanju projekata [1].

U strategiji pozicioniranja Sveučilište Sjever svoju komunikaciju mora usmjeriti novim društvenim mrežama, povećane brzine protoka informacija jer isti pospješuju prepoznatljivost i vidljivost kod potencijalnih studenata.

7. Literatura

- [1] Hunjet, A.; Milković, M.; Vuković, D. (2019) Positioning of University North for the contemporary labour market. *Gazdaság és Társadalom*, 12 (1), 83-96.
- [2] Singer S., Pfeifer, S., Borožan, Đ., Šarlija, N., Oberman, S. (2003) *Što Hrvatsku čini (ne)poduzetničkom zemljom - rezultati GEM 2002 za Hrvatsku*. CEPOR, Zagreb, 2003.
- [3] Hisrich, R. D.; Peters, M. P.; Shepherd, D. A. (2011) *Poduzetništvo 7. izdanje, Mate d.o.o, Zagreb*, 2011.
- [4] Miljković Krečar, I. (2010). Razvoj poduzetničkih kompetencija u sustavu cjeloživotnog obrazovanja. *Napredak*, 151 (3-4), 417-432.
- [5] Bandura, A. (1997) *Self-efficacy, The Exercise of Control*. W. H. Freeman and Company, New York, 1997.
- [6] Pastuović, N. (2012) *Obrazovanje i razvoj*, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2012.

- [7] Hunjet, A.; Kozina, G.; Milković, M. (2014). *Polycentric development of the science and higher education – establishment of the University North* // Proceedings, 4th International conference "VALLIS AUREA" FOCUS ON: REGIONAL&INNOVATION DEVELOPMENT/ Branko Katalinic (ur.). Požega, Vienna: Polytechnic in Požega, Croatia&DAAAM Interantional Vienna, Austria, 2014. 215-223, ISSN 1847-8204, ISBN 978-3-902734-02-0
- [8] Hunjet, A.; Kozina, G; Đukec, D. (2018) *Distinctiveness and quality of University North on the higher education market in the Republic of Croatia* // Economic and Social Development (Book of Proceedings), 27th International Scientific Conference on Economic and Social Development / Bozina Beros, Marta; Recker, Nicholas; Kozina, Melita (ur.). Varaždin: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency, Varazdin, Croatia Faculty of Management University of Warsaw, Warsaw, Poland University North, Koprivnica, Croatia, 790-803, ISSN 1849-6903
- [9] Tafra V. (2011) Učenje za poduzetništvo, Zbornik radova, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje, Zagreb, 2011.
- [10] Agencija za znanost i visoko obrazovanje <https://www.azvo.hr/hr/component/seoglossary/1-priznavanje-inozemnih-visokoskolskih-kvalifikacija/15-formalno-ucenje>
- [11] <https://www.azvo.hr/hr/component/seoglossary/1-priznavanje-inozemnih-visokoskolskih-kvalifikacija/N>
- [12] Vlade Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, *Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014.*, 2010. https://www.hzz.hr/UserDocsImages/Strategija_ucenja_za_poduzetnistvo_2010-2014.pdf, (Datum pristupa: 02.04.2022.)
- [13] Hunjet, A., Kozina, G. (2014). Osnove poduzetništva. Sveučilište Sjever, Koprivnica/Varaždin. 237 str. ISBN 978-953-7986-01-8
- [14] Kurz, R., Bartram, D. (2002) *Competency and Individual Performance : Modelling the World of Work*. Organizational Effectiveness: The Role of Psychology, 2002.
- [15] Hunjet, A.; Kozina, G.; Vuković, D. (2020) *Social responsibility within the higher education framework*. // Economic and Social Development (Book of Proceedings), 61st International Scientific Conference on Economic and Social Development Development – "Corporate social responsibility in the context of the development of entrepreneurship and small businesses" / Milković, Marin ; Hammes, Khalid ; Bakhtina, Olga (ur.). Varaždin: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency, / University North, Croatia / Croatian Academy of Sciences and Arts, Croatia / Faculty of Management University of Warsaw, Warsaw, Poland / Faculty of Law, Economics and Social Sciences Sale - Mohammed V University in Rabat, Morocco, 2020. str. 233-243